

ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС НАЙ-КРАСИВИЯТ УДАВНИК НА СВЕТА

Превод от испански: Румен Стоянов, —

chitanka.info

Първите деца, които видяха тъмното и мълчаливо възвишение да се приближава по морето, си въобразиха, че това е вражески кораб. После видяха, че не носеше ни знамена, ни мачти, и помислиха, че е кит. Но щом заседна в пясъчния бряг, те му свалиха саргасовите храсталаци, пипалата от медузи и останките от рибни пасажии и корабокрушения, които носеше по себе си, и едва тогава откриха, че беше удавник.

Бяха си играли цял следобед с него да го заравят и изравят в пясъка, когато някой ги видя случайно и нададе тревожен вик в селището. Мъжете, които го занесоха в най-близката къща, забелязаха, че тежеше повече от всички познати мъртъвци, почти колкото кон, и си рекоха, че може би е престоял прекалено дълго време, подмятан от вълните, и водата се е пъхнала вътре в костите му. Когато го проснаха на земята, видяха, че е бил много по-голям от всички мъже, защото едва-едва се побираше в къщата, но помислиха, че може би способността растенето да продължава отвъд смъртта е в естеството на определени удавници. Имаше мириса на морето и само формата позволяваше да се предполага, че това е трупът на човешко същество, защото кожата му бе облицована е кора от прилепала и тиня.

Не се наложи да му почистват лицето, за да узнаят, че беше чужд мъртвец. Селището имаше почти двайсетина дъсчени къщи, с каменни дворове без цветя, разпилени по края на един пустинен нос. Земята беше толкова оскъдна, че майките винаги се бояха вятърът да не отнесе децата, и малкото мъртъвци, които им причиняваха годините, трябваше да ги хвърлят от висалия бряг. Но морето беше кротко и разточително, а всички мъже се помещаваха в седем лодки. И тъй, когато намериха удавника, достатъчно им бе да се спогледат едни други, за да разберат, че никой не отсъствува.

Оная вечер не излязоха на работа в морето. Докато мъжете проверяваха дали не липсва някой в съседните селища, жените се погрижиха за удавника. Махнаха му със свитки дребн тинята, размотаха от косата му подводните репейи и му остъргаха прилепалата^[1] с желяза за обезлюспване на риби. Със самото извършване забелязаха, че растителността беше от предалечни океани с дълбоки води и че дрехите му бяха в парцали, сякаш е плавал из коралови лабиринти. Забелязаха също, че понасяше смъртта високомерно, тъй като нямаше самотническото лице на другите удавници от морето, нито омърляния

и изпаднал вид на речните удавници. Но едва когато го доочистиха, съзнаха що за човек е той, и тогава останаха без дъх. Не само беше най-високият, най-силният, и най-мъжественият, и най-стройният, който въобще бяха виждали, но дори и когато го виждаха, все още не им се побираше във въображението.

Не намериха в селището легло достатъчно голямо, за да го положат, нито маса достатъчно здрава, за да бдят над него. Не му станаха празничните панталони на най-високите мъже, нито неделните ризи на най-едрите, нито обувките на най-гиздавия. Омаяни от неговата несъразмерност и красотата му, жените тогава решиха да му направят панталони от едно внушително долно ветрило на задна мачта и риза от холандски ленен плат за годеници, та да може да продължи смъртта си достойно. Докато шиеха, насядали в кръг, съзерцавайки трупа между бод и бод, струваше им се, че вятърът не е бил никога тъй упорит, нито Карибското море е бивало някога тъй томително, както оная нощ, и предполагаша, че тия промени имаха нещо общо с мъртвия. Мислеха си, че ако оня прекрасен мъж бе живял в селището, къщата му щеше да има най-широките врати, най-високия покрив и най-коравия под и брезентовото му легло щеше да е от напречни ребра на кораб и с железни болтове, а жена му щеше да е най-щастливата. Мислеха, че щеше да има такава власт, че би изваждал рибите от морето само като ги назовава по имена и би се заел тъй усърдно е работата, че би накарал извори да бликнат между най-бездъждните камъни и би могъл да посее цветя по висналия бряг. Сравниха го тайно със собствените си мъже, мислейки си, че те не биха били способни да направят за цял живот онова, което оня бе способен да извърши за една нощ, и на края ги намразиха в дъното на сърцата си като най-дръгливите и окаяни същества на земята. Рееха се из тия фантазии криволици, когато най-старата от жените, която, нали беше най-стара, се бе любувала на удавника с по-малко страст, отколкото състрадание, въздъхна:

— Според лицето му трябва да се казва Естебан.

Истина беше. На повечето им бе достатъчно още веднъж да го погледнат, за да разберат, че не можеше да има друго име. Най-инатливите, които бяха най-младите, продължаваха да си въобразяват, че като му сложат дрехите, изпънат между цветя и с лачени обувки, би могъл да се нарича Лаутаро. Но това бе празна илюзия. Платното се

оказа оскъдно, панталоните, зле скроени и още по-зле съшити, му излязоха тесни, и скритите сили на неговото сърце караха да хвърчат копчетата на ризата. След полунощ отслабнаха свиренията на вятъра и морето изпадна в понеделнишкия си унес. Тишината довърши съмненията: Естебан беше. Жените, които го бяха облекли, които го бяха сресали, които му бяха изрязали ноктите и остъргали брадата, не можаха да потиснат едно състрадателно потръпване, когато трябваше да се примирят да го оставят проснат на земята. Тъкмо тогава проумяха колко ли е бил нещастен с онова необикновено тяло, щом дори и след като бе умрял, му пречеше. Видяха го осъден приживе да минава странишком през вратите, да блъска глава о мертеците, да стои на гости прав, без да знае какво да прави е нежните си и розови ръце на морски вол, докато стопанката на къщата търси най-държеливия стол и го моли, примряла от страх: седнете, Естебан, направете ми добрина, а той, облегнат на стената, усмихнат, не се безпокойте, сеньора, така съм добре, с разранени пети и ожулени плещи от толкова повтаряне на все същото при всяко гостуване, не се безпокойте, госпожо, така съм добре, само да не преживее срама да разпердушини стола и може би без никога да узнае, че които му казваха не си отивай, Естебан, чакай поне да кипне кафето, бяха същите, които после отдъхваха: отиде си вече големият глупчо, ей че хубаво, вече си отиде красавецът-глупак. Това си мислеха жените пред трупа малко преди разсъмване. По-късно, когато му покриха лицето е кърпа, за да не го дразни светлината, те го видяха тъй умрял завинаги, тъй беззащитен, тъй приличен на техните мъже, че им зейнаха първите пукнатини от сълзи в сърцата. Една от най-младите жени се разхлипа. Другите, насърчавайки се помежду си, минаха от въздишките към вайканията, и колкото повече хълцаха, толкова по-голямо желание изпитваха да плачат, защото удавникът за тях се превръщаше все повече и повече в Естебан, докато го заоплакваша толкова, че той стана най-беззащитният мъж на земята, най-хрисимият и най-услужливият, горкият Естебан. И тъй когато мъжете се завърнаха с вестта, че удавеният не е от съседните селища, те почувствуваха една ликуваща кухня между сълзите.

— Слава богу — отдъхнаха, — наш е!

Мъжете повярваха, че ония глезории не бяха друго освен женски лекомислия. Уморени от лъкатушните проверки през нощта,

единственото, което искаха, бе да се отърват най-сетне от неудобството с натрапника, преди да пламне лютото слънце на оня бездъжден и безветрен ден. Стъкмиха една тарга е останки от фокмачти и рей, за да удържи тежестта на тялото, и ги скрепиха с шайби. Понечиха да оковат на глезените му котва от търговски кораб, за да потъне без препъвания в най-дълбоките морета, гдето рибите са безоки и водолазите замират от носталгия, тъй че лошите течения да не го върнат на брега, както се бе случвало с други тела. Но колкото по бързаха, толкова повече неща хрумваха на жените, за да губят време. Ходеха като подплашени кокошки, бърникаха за морски амулети из раклите, едни ровейки тук, защото искали да турят на удавника нарамниците^[2] за добрия вятър, други пречейки там, за да му закопчели някаква гривна за ориентиране и на края след толкова махни се оттам, жено, застани, където да не пречиш, хубаво да гледаш, че без малко не ме накара да падна върху покойника, на мъжете, им додея от подозрителности и почнаха да мърморят, че от къде на къде пък толкова железария от голям олтар за някакъв си чуждоселец, че колкото и джунджурии и тенекии да носи по себе си, щели да го ръфат акулите, но те продължаваха да мъкнат долнокачествените си светини, да отнасят и донасят, препъвайки се, докато във въздишки изливаха онова, което не изливаха в сълзи, тъй че на края мъжете се разплямпотиха, че откога пък подобна бъркотия за някакъв си умрял нахалост, един ничий удавник, една лайняна пача. Една от жените, изтормозена сред толкова безчувствие, тогава свали от труда кърпата върху лицето и мъжете също останаха без дъх.

Естебан беше. Не трябваше да им се повтаря, за да го познаят. Ако им бяха казали сър Уолтър Рейли^[3], може би дори биха им направили впечатление неговият грннговски изговор, папагалът гуакамайя върху рамото, аркебузът за биене на людоеди, но Естебан само можеше да бъде един на света и ей го там проснат като селда, без чепици, с панталони на седмаче и с тия скални нокти, които само е нож можеше да се режат. Достатъчно бе да му свалят кърпата, за да си дадат сметка, че го беше срам, че той не е виновен, дето е толкова голям, ни толкова тежък, ни толкова красив и ако знаеше, че онова ще се случи, щеше да потърси някое по-затулено място да се удави, сериозно, щях да си вържа самият една котва от галеон на врата и бих се препънал както някой, дето уж не му е притрябвало да пада от

брега, за да не преча сега с тоя понеделнишки удавник, както вие казвате, за да не досаждам никому с тая свинска пача, която няма нищо общо с мене.

Толкова истина имаше в целия него, че дори най-мнителните мъже, които чувствуваха вгорчени блещукащите морски нощи от страха жените им да не се уморят да ги сънуват и да вземат да сънуват удавниците, даже те, че и друга, по-сурови, потръпнаха в мозъка на костите от искреността на Естебан.

И тъй му направиха най-чудното погребение, което можеха да си представят за един подхвърлен удавник. Някои жени, отишли да търсят цветя из съседните селища, се върнаха с други, които не вярваха каквото им разправяха, и последните отидоха за още цветя, щом видяха мъртвеца, и занесоха още и още, докато станаха толкова цветя и толкова хора, че едва-едва можеше да се ходи. В следния час ги заболя да го върнат сирак на водите и му избраха баща и майка сред най-добрите, и други му станаха братя и сестри, чичовци и лели, братовчеди и братовчедки, така че посредством него всички обитатели на селището на края се сродиха помежду си.

Някои моряци, чули отдалече плача, изгубиха усет за вярната посока и се узна за един, който накарал да го вържат о главната мачта, припомняйки си старинни басни за сирени. Докато си оспорваха предимството да го носят на рамо по стръмния склон към прибоя, мъжете и жените осъзнаха за пръв път безутешността на своите улици, бездъждието на своите дворове, теснотията на своите сънища пред великолепието и красотата на своя удавник. Пуснаха го без котва, за да се върне, ако поиска и когато поиска, и всички затаиха дъх през частицата от векове, докато се бави падането на трупа в бездната. Не стана нужда да се споглеждат едни други, за да си дадат сметка, че вече не бяха всички налице, нито изобщо ще бъдат. Но знаеха също, че отсега нататък всичко ще бъде различно, че вратите на техните къщи ще бъдат по-широки, покривите по-високи, подовете по-корави, за да може споменът за Естебан да ходи навсякъде, без да блъска глава о мертеците, и в бъдеще никой да не се осмелява да прошушва вече умря големият глупчо, колко жалко, вече умря красавецът-глупак, защото те щяха да боядисат фасадите в радостни багри, за да увековечат паметта на Естебан, и щяха гръбнака си да строшат в копаене на извори в камъните и в сеене на цветя по висналия бряг, та в разсъмванията на

идните години пътниците на големите кораби да се пробуждат задушавани от мирис на градини в открито море и да се налага капитанът да слиза от своята кула с парадната си униформа, с астролабията си, с полярната си звезда и свислото си от военни медали и сочейки възвишението от рози в хоризонта на Карибското море, да казва на четиринайсет езика, гледайте там, гдето вятърът е сега тъй кротък, че остава да опи под къщите, там, гдето слънцето така грее, че слънчогледите не знаят накъде да гледат, да, там е селището на Естебан.

[1] Прилепало — вретенообразна морска риба, дълга около 40 см, на главата си има диск от подвижни хрущялни люспи, с които образува вакуум и се залепя към плаващи предмети. В древността на прилепалото са приписвали способността да спира кораби. ↑

[2] Нарамник — ивица или парче плат с отвор, през който се провира главата, тъй че да виси върху гърдите и гърба, и служи за отличие на религиозни ордени; прави се също от две парченца плат, съединени с две дълги ленти. ↑

[3] Английски политик, дипломат, известен поет и мореплавател (1552–1618), любимец на Елизабет I. Предприел колонизаторски експедиции в Северна Америка и Гвиана. Екзекутиран при Джеймс I. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.